

KESKKONNAAGENTUUR

Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond

Eesti
tuleviku heaks

TEADUSE TIPPKESKUS
ECOLCHANGE
CENTRE OF EXCELLENCE

KESKKONNAMINISTEERIUM

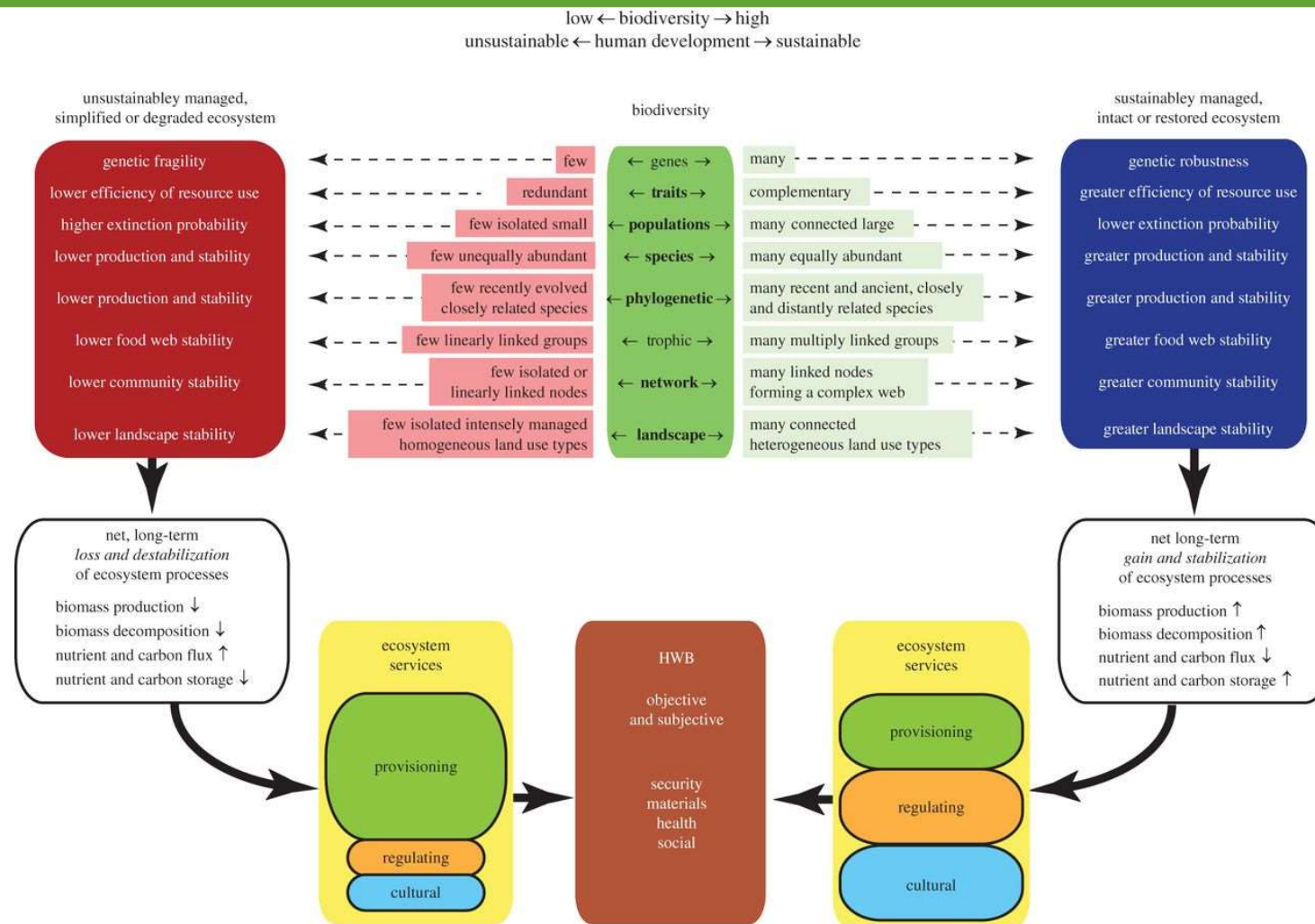
KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Elurikkus looduse hüvede tagajana: ökosüsteemide
tolmeldamisväärtused, ökosüsteemid liigirikkuse ja genofondi
hoidjana ning liikide elupaikade tagajana

Aveliina Helm, Elisabeth Prangel, Aurele Toussaint, Guillermo Bueno

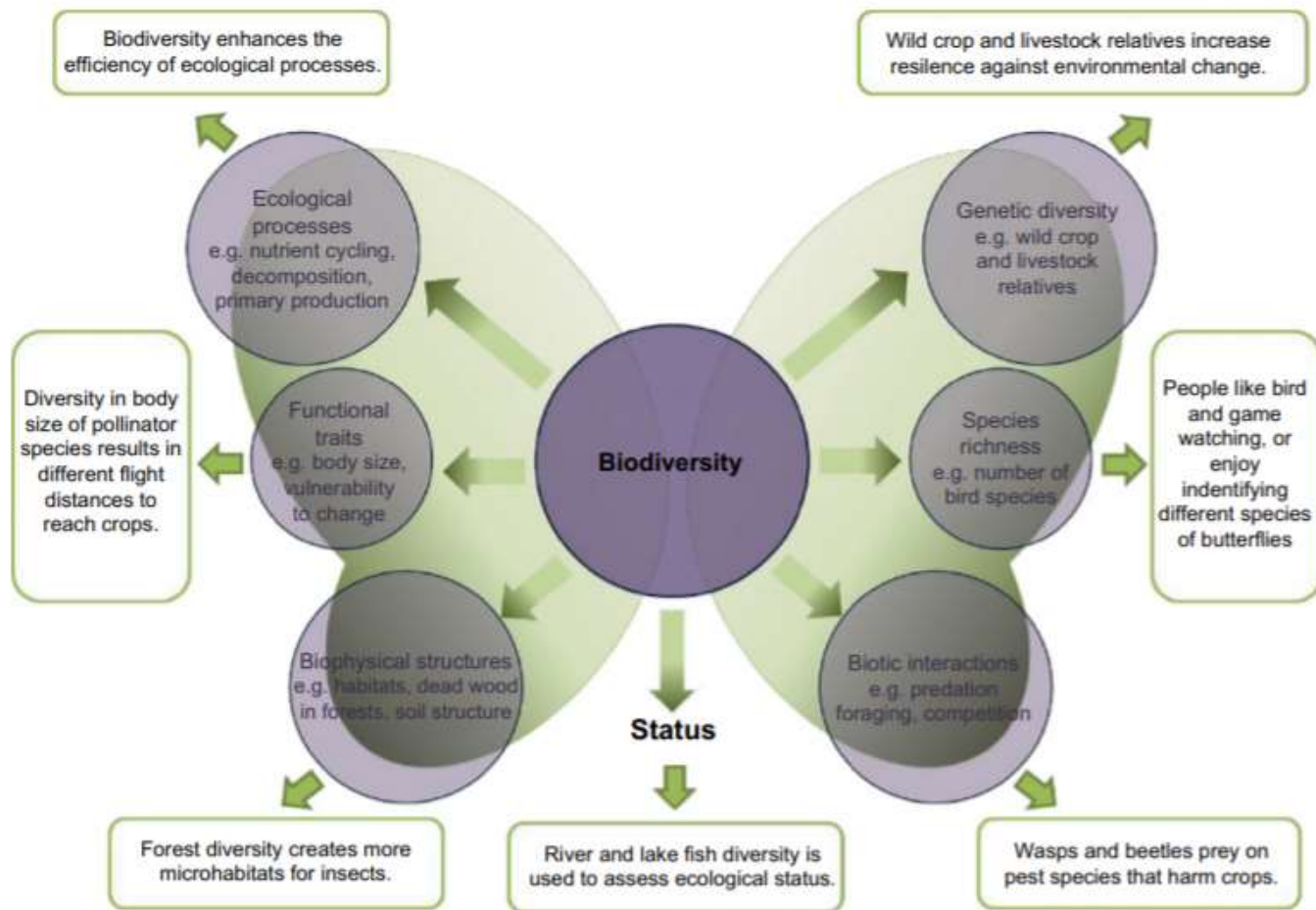
*ELME projekt "Ökosüsteemide ja nende teenuste baastasete
hindamine ja kaardistamine". Lõpuseminar 29.10.2020*

Elurikkus > ökosteemide funktsioneerimine > hüved

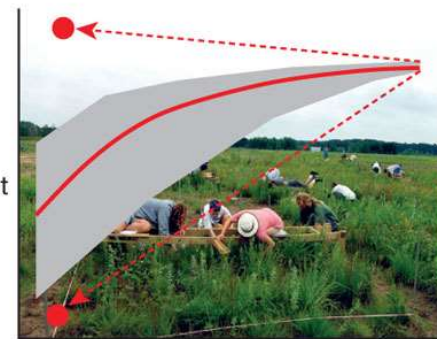

Naem et al. 2016 Biodiversity and human well-being: an essential link for sustainable development. Proc R. Soc B

Elurikkus on ökosüsteemide toimimise aluseks

Ecosystem function
(resource capture, biomass production, decomposition, nutrient recycling)

Biological diversity
(variation in genes, species, functional traits)

Joonis: European Union (2013) Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services: An analytical framework for ecosystem assessments under Action 5 of the EU Biodiversity Strategy to 2020.

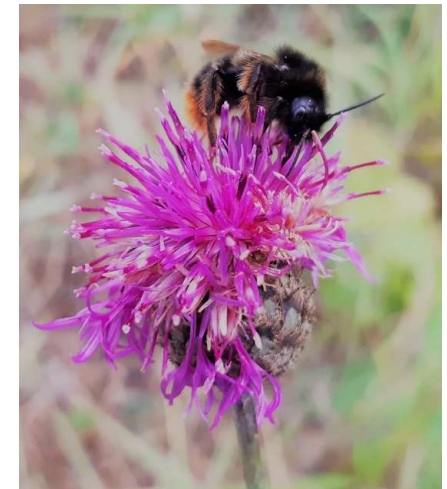
Elurikkuse komponent ELME projektis

Kaardistatud hüved

1. Tolmeldamine
2. Looduslik kahjuritõrje (Eve Veromann)
3. Liikidele elupaikade tagamine
4. Ökosüsteemid taimede liigirikkuse hoidjana
5. Ökosüsteemid erinevate inimesele olulise kasutusväärtusega liikide hoidjana
  1. ravimtaimed
  2. marjad-seened
  3. söögi- ja söödataimed
  4. kultuurtaimede looduslikud sugulased (sordiaretuse baas)

Tolmeldamine

- Tolmeldamine on oluline reguleeriv hüve, mis loob eeldused põllumajandussaaduste tootmiseks ja tolmeldajatest sõltuvate looduslike taimeliikide säilimiseks
- ~80% looduslikest taimedest vajab putukatest tolmeldajaid

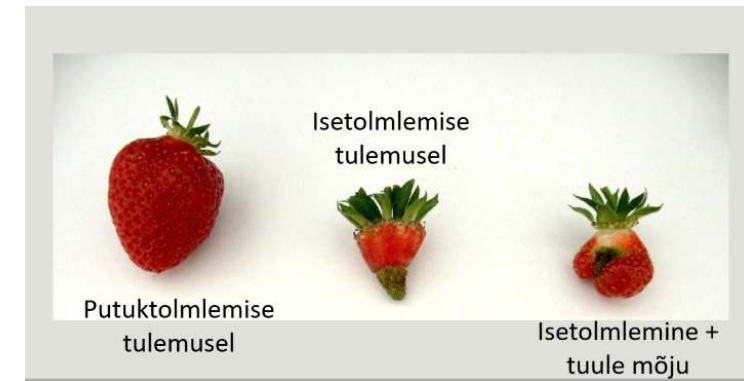

 Sageli väga spetsialiseerunud sümbioos

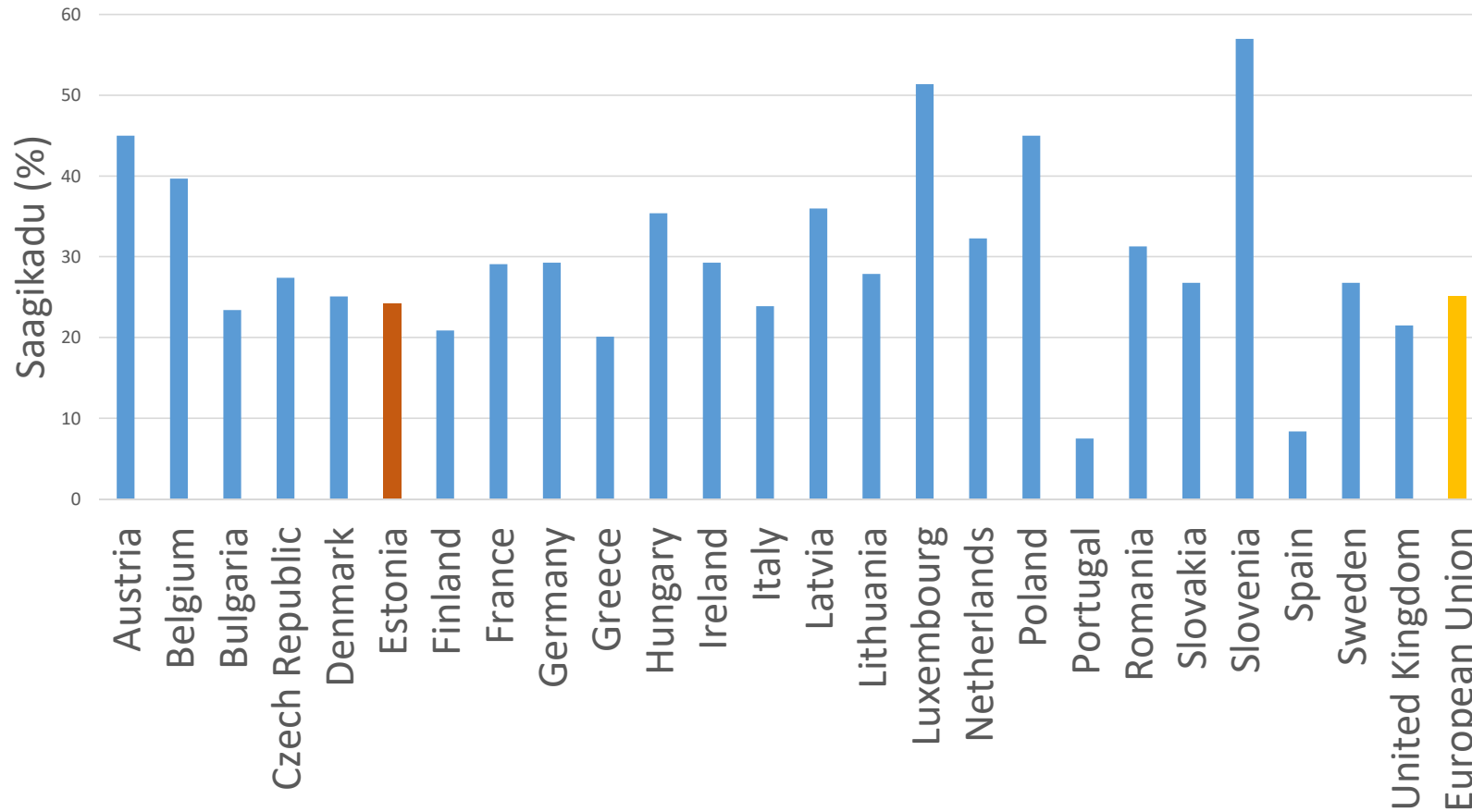
Tolmeldamine

- Kõige olulisemateks tolmeldajateks on looduslikult esinevad putukad: kimalased, erakmesilased ja teised.
- 150 (84%) Euroopas kasvatatavat põllukultuuri vajab putukatest tolmeldajaid
- Paljude kultuuride saagikus sõltub looduslike tolmeldajate mitmekesisusest
- Tolmeldajate kadu kahandab globaalse toidutoodangut väärtust 235–577 miljardi dollari võrra aastas

Hinnatav saagikadu tolmeldamisdefitsiidid tõttu

(protsentuaalne saagikuse langus maksimaalse võimaliku vs puuduva tolmeldamise vahel)

Zulian et al. 2014. Linking Land Cover Data and Crop Yields for Mapping and Assessment of Pollination Services in Europe. Land

Tolmeldamine ELME raames

- *Eesmärk*: hinnata ökosüsteemide tolmeldamishüve pakkumist.
- *Käsitlus*: tolmeldamine nii looduslikult olulise protsessina kui põllumajanduslikult olulise hüvena.
- *Hindamise aluspõhimõte*: tolmeldajatele sobivate elupaikade ja toitumisalade kvaliteet ja olemasolu (hea tolmeldamispotentsiaaliga alad) on alus tolmeldavate putukate populatsioonide säilimisele ja tolmeldamishüve pakkumisele (sh põllukultuuridele).
- *Tulemus*: Looduslike ökosüsteemide tolmeldamise hüve pakkumise skoor
- *Tulemus*: Tolmeldamishüve pakkumine põllukultuuridele, mõju saagikusele
- *Meetod*: Integreeritud modelleerimine (InVEST)
- *Osalejad-eksperdid*: Aveliina Helm, Miguel Villoslada, Elisabeth Prangel, Ott Luuk, Lauri Lutsar, Villu Soon, Jelle Devalez, Reading'u ülikooli konsultandid

<https://naturalcapitalproject.stanford.edu/software/invest>

InVEST

integrated valuation of
ecosystem services
and tradeoffs

TOLMELDAMINE: InVEST sisendandmed

TOLMELDAJATE KATEGOORIAD

Maas pesitsevad kimalased

Õõnsustes pesitsevad kimalased (talukimalane)

Maas pesitsevad erakmesilased

Õõnsustes pesitsevad erakmesilased

Grupi suhteline ohtrus

Grupi keskmised lennuraadiused

Tolmeldajate toidubaas kevadel ja suvel

IGA ELUPAIGATÜÜBI SOONTAIMEDE LIIGIFOND SEISUNDIKLASSIDE KAUPA

- Putuktolmlevate taimeliikide liigirikkus

- Õitsemisaja pikkus ja õitsemise perioodi (kevad, suvi)

- Nektari ja õietolmu toodang (klassid: vähe/puudub, keskmiselt, palju)

Standardiseeritud
indeks 0–1 vahel

Elupaiga sobivus maas ja õõnsustes pesitsevatele tolmeldajatele

EESTI MESILASTE JA KIMALASTE ELUPAIGAEELISTUSED

- Pesitsuspaikade andmed kirjandusest

- Pesitsuspaikade andmed Eesti vaatlustest

- Ekspert hinnang elupaiga pesitsuseks sobivuse kohta

Eesti ekspertide antud
pesitsuspaiga sobivuse
koondindeks iga elupaigatüübi
kohta (0–1 vahel)

MEETOOTMISE POTENTIAAL

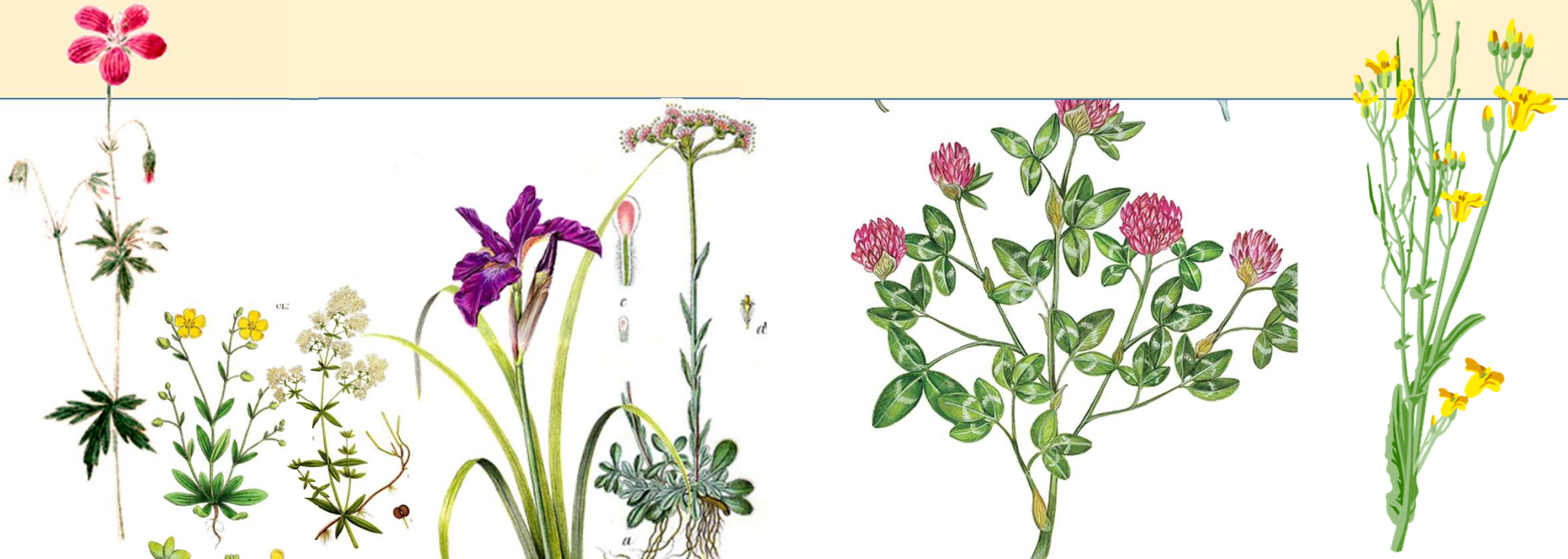
Meemesilaste korjealade kvaliteet looduslikes ökosüsteemides ja põldudel

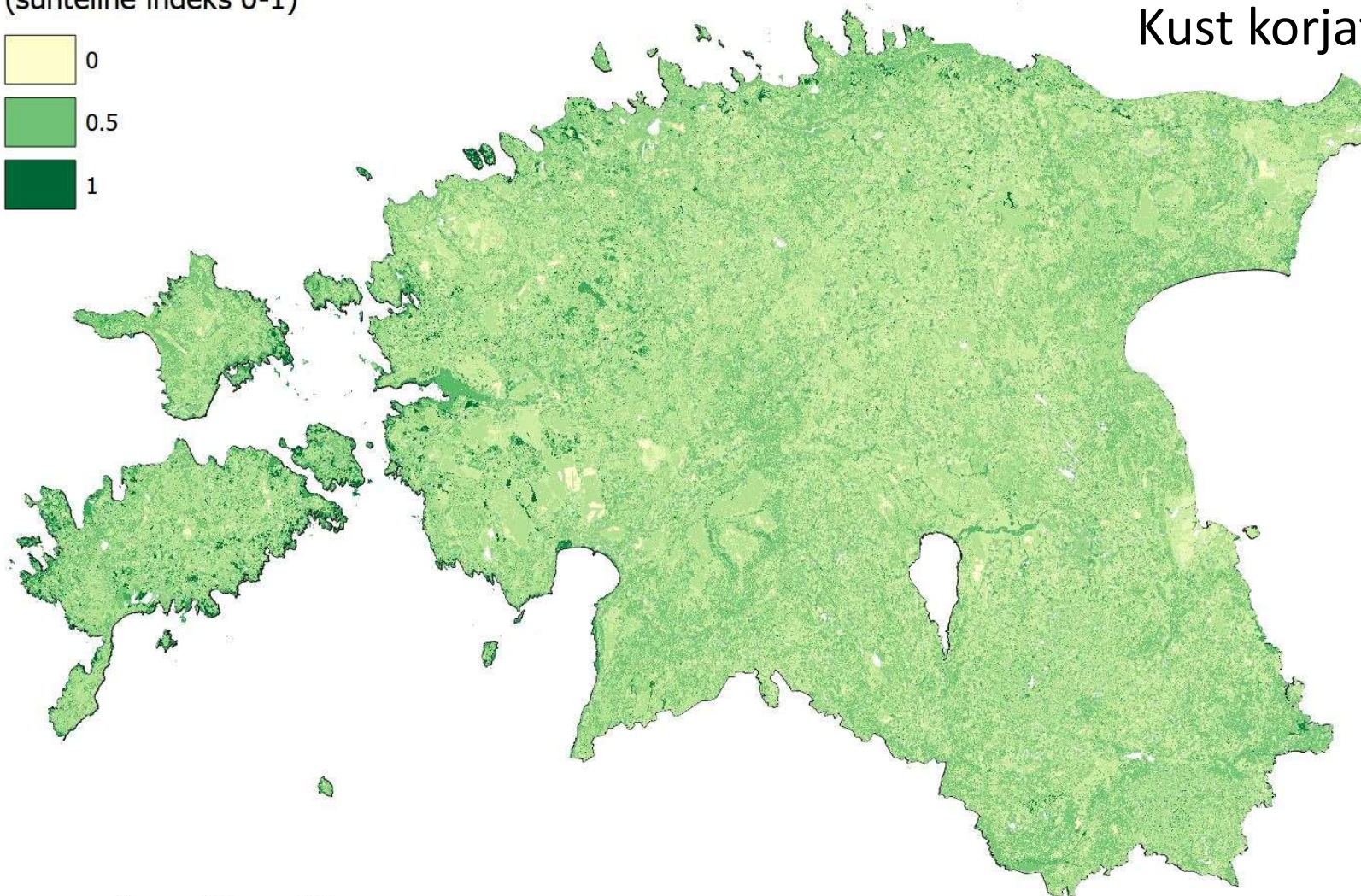
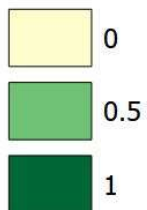
LOODUSLIKE ÖKOSÜSTEEMIDE SOONTAIMEDE LIIGIFOND SEISUNDIKLASSIDE KAUPA

- Putuktolmlevate taimeliikide liigirikkus
- Õitsemisaja pikkus
- Nektaritoodang (klassid: vähe/puudub, keskmiselt, palju)

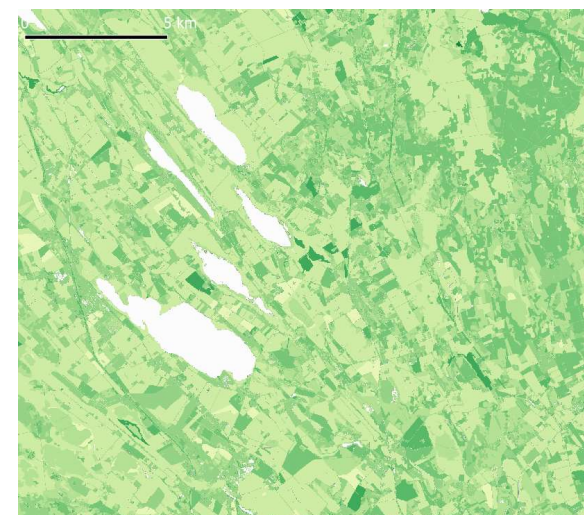
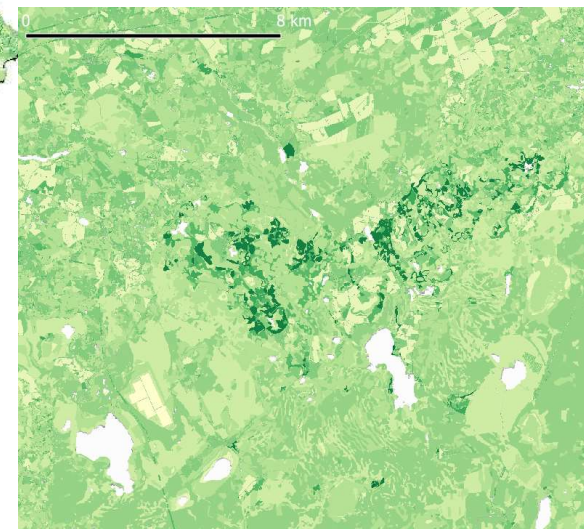
+ ÕITSEVATE PÕLLUKULTUURIDE LEVIK JA NENDE NEKTARITOODANG

Suvine õiterohkus
(suhteline indeks 0-1)

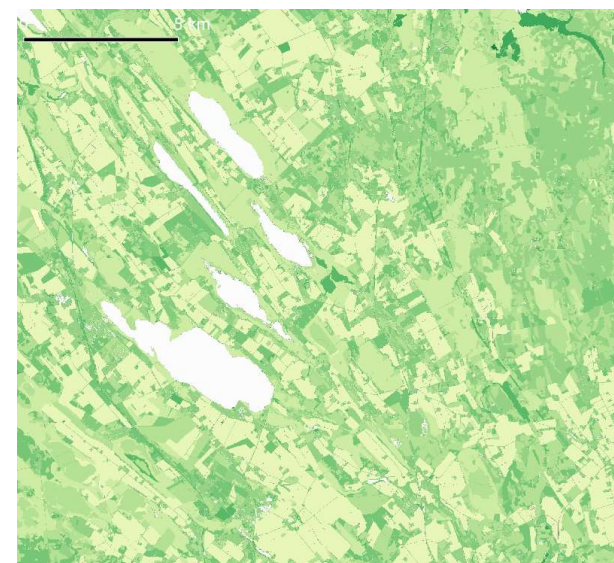
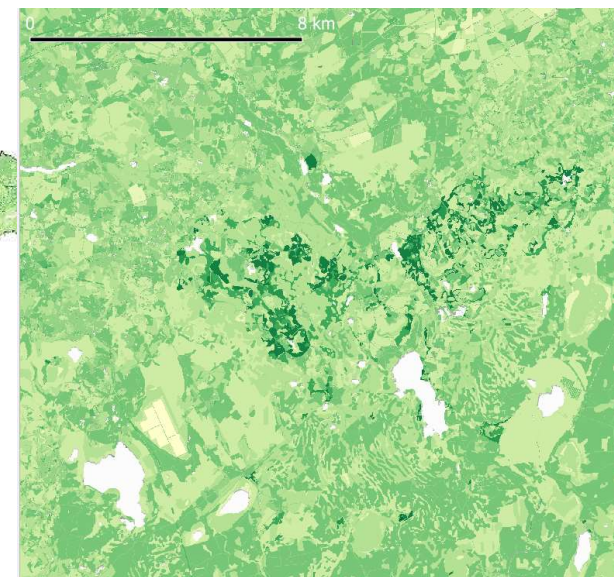
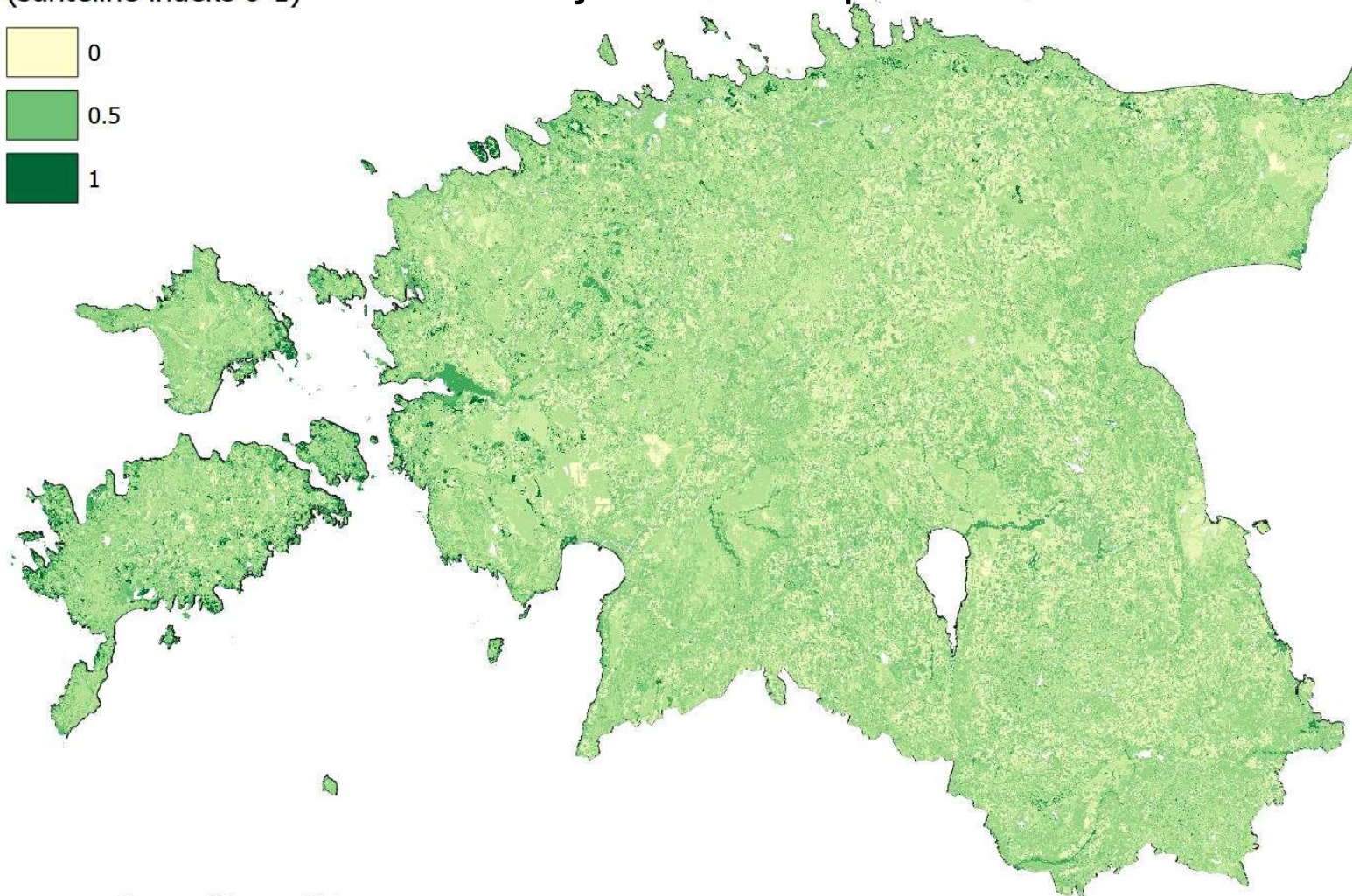
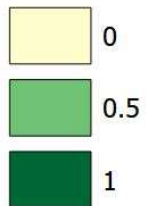

Kuhu panna mesitarud?
Kust korjata lillekimpu?

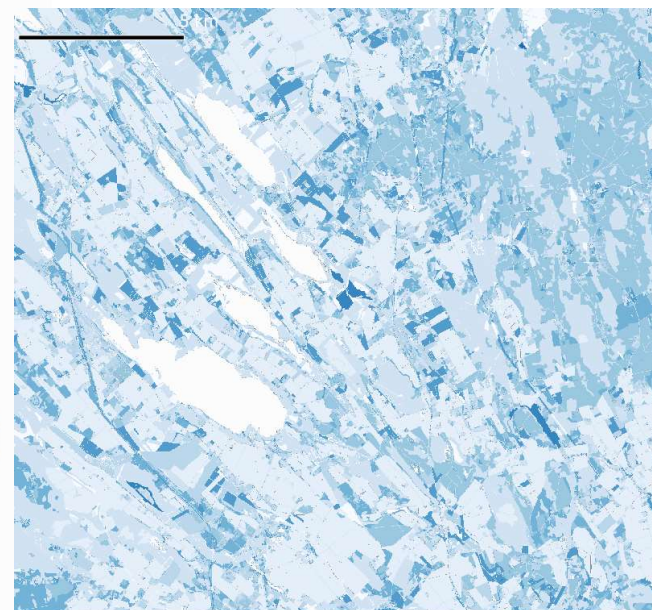
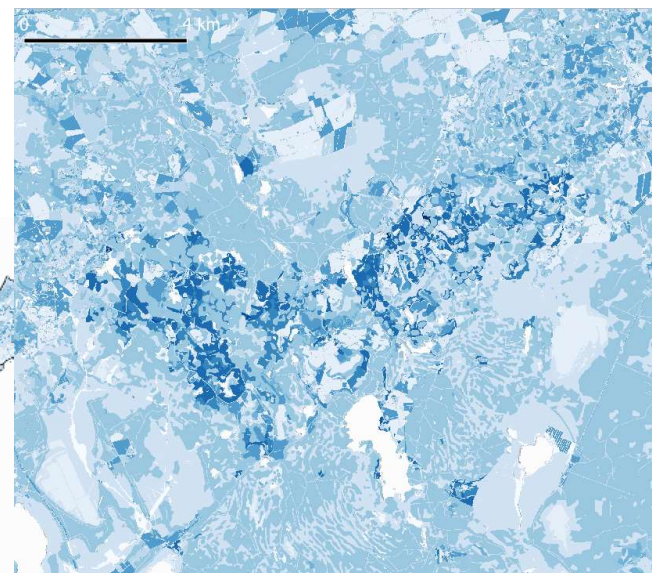
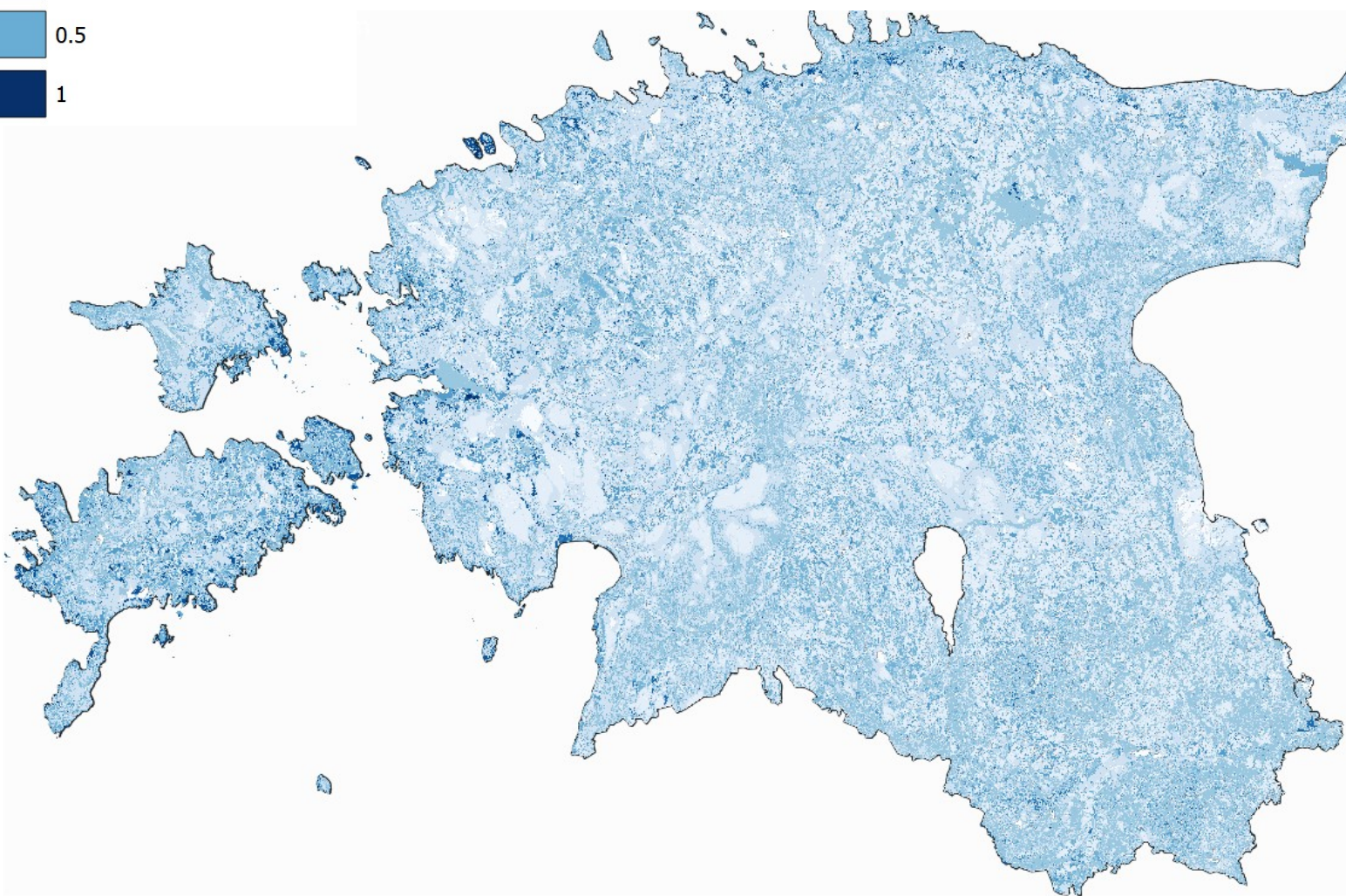
Kuhu panna mesitarud? Kust korjata lillekimpu?

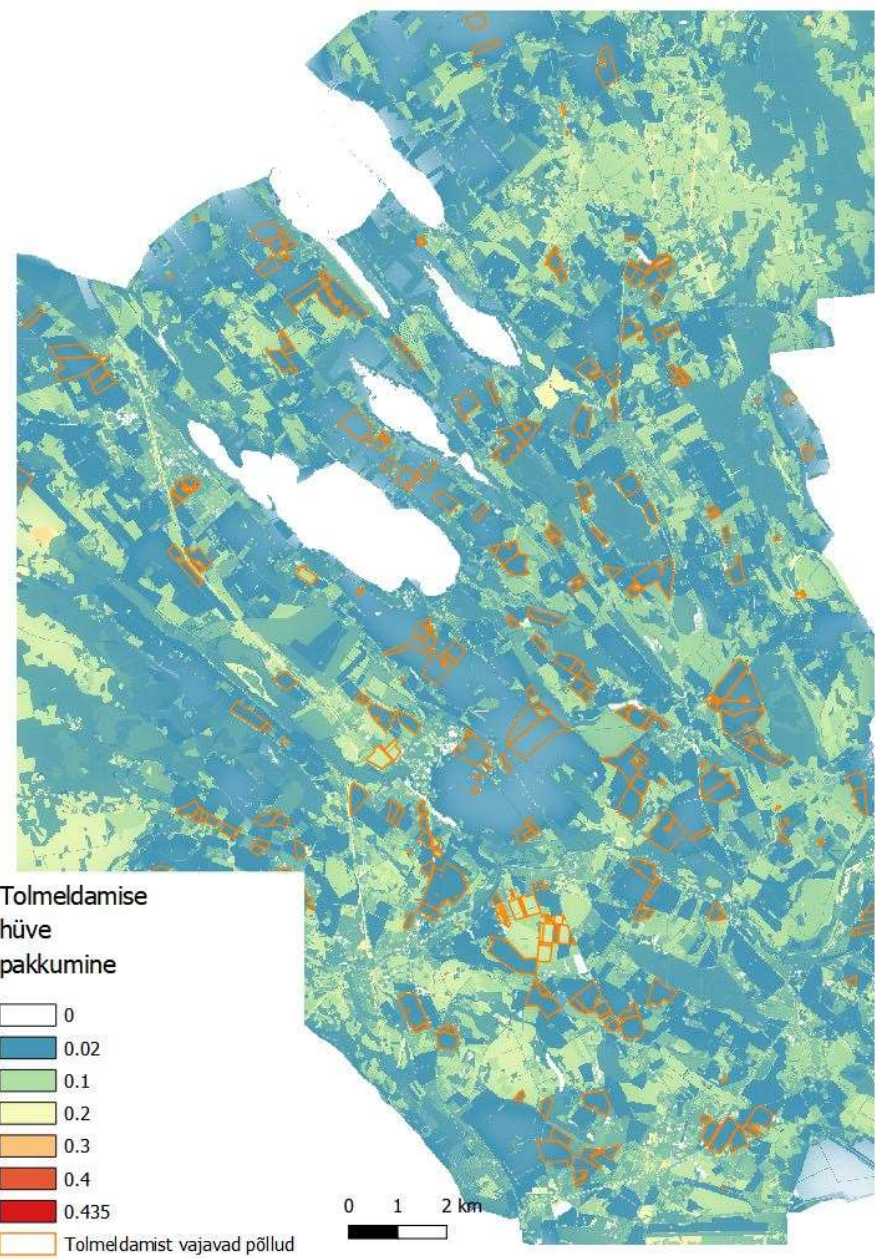
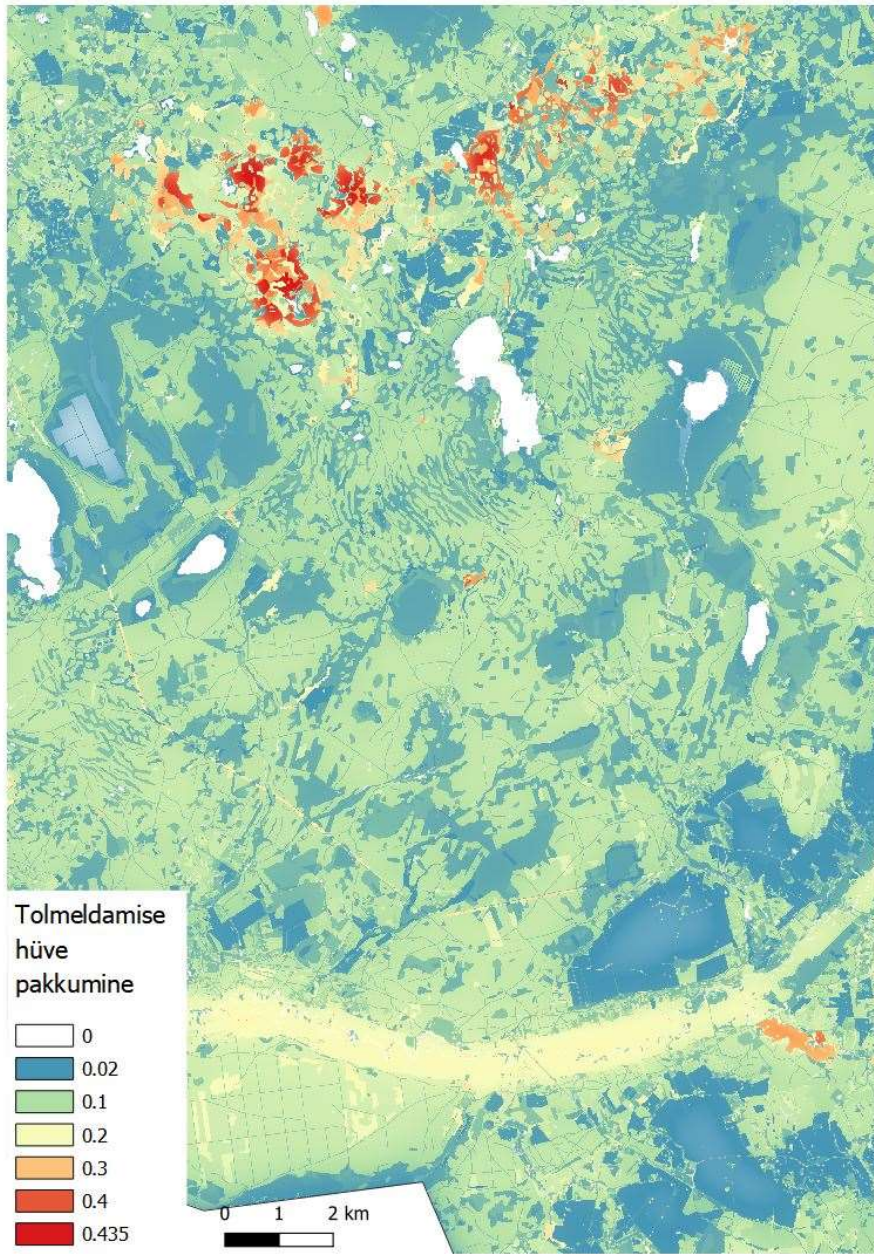
Kevadine õiterohkus
(suhteline indeks 0-1)

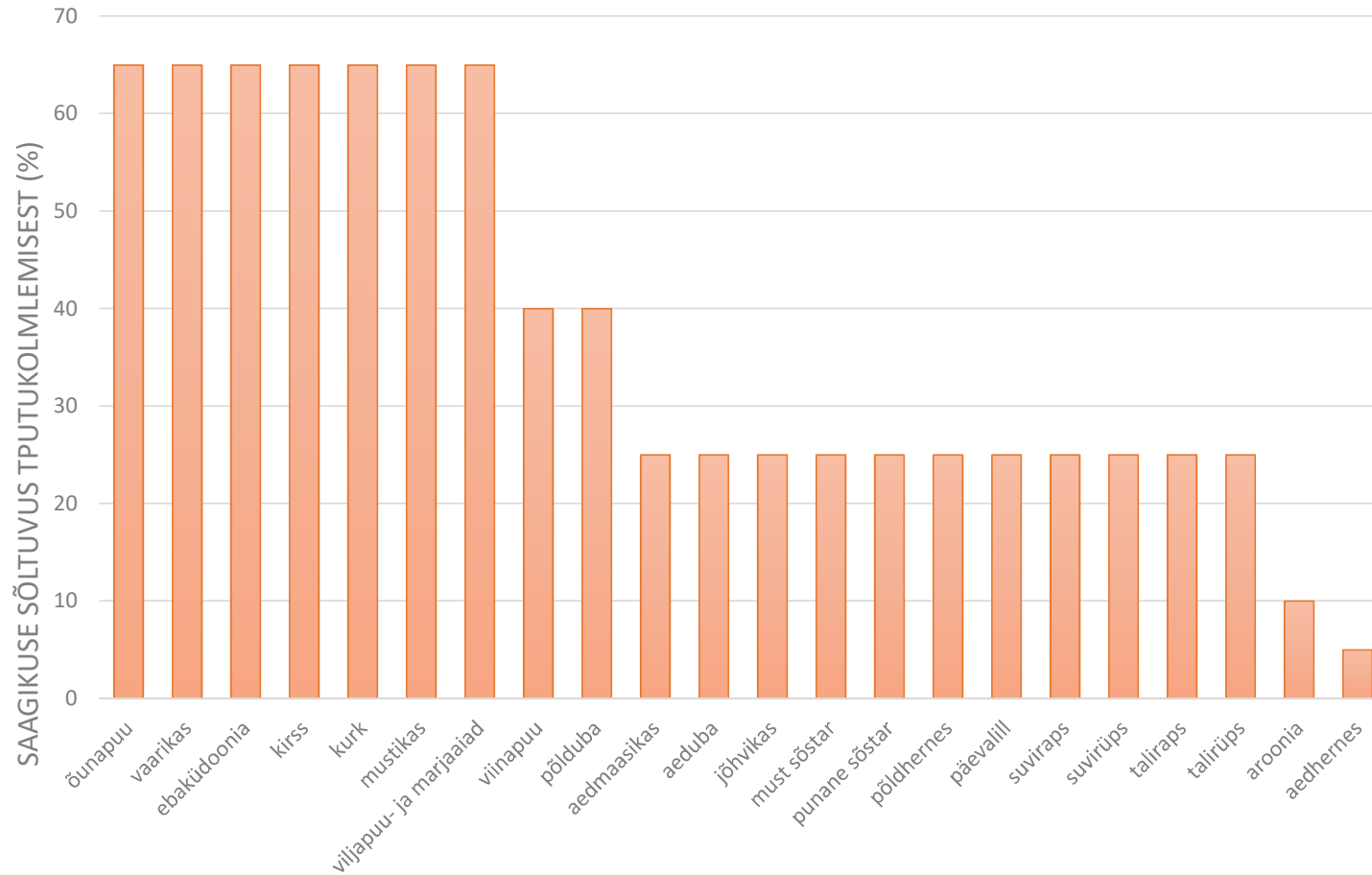
Kus pesitsevad tolmeldajad?
Kus nad hästi pesitseda ei saa?

Pesapaigad maaspesitsejatele
(suhteline indeks 0-1)

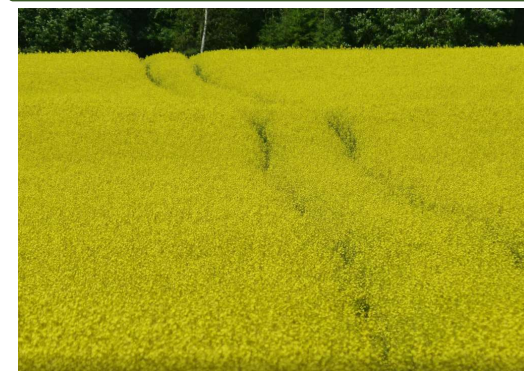
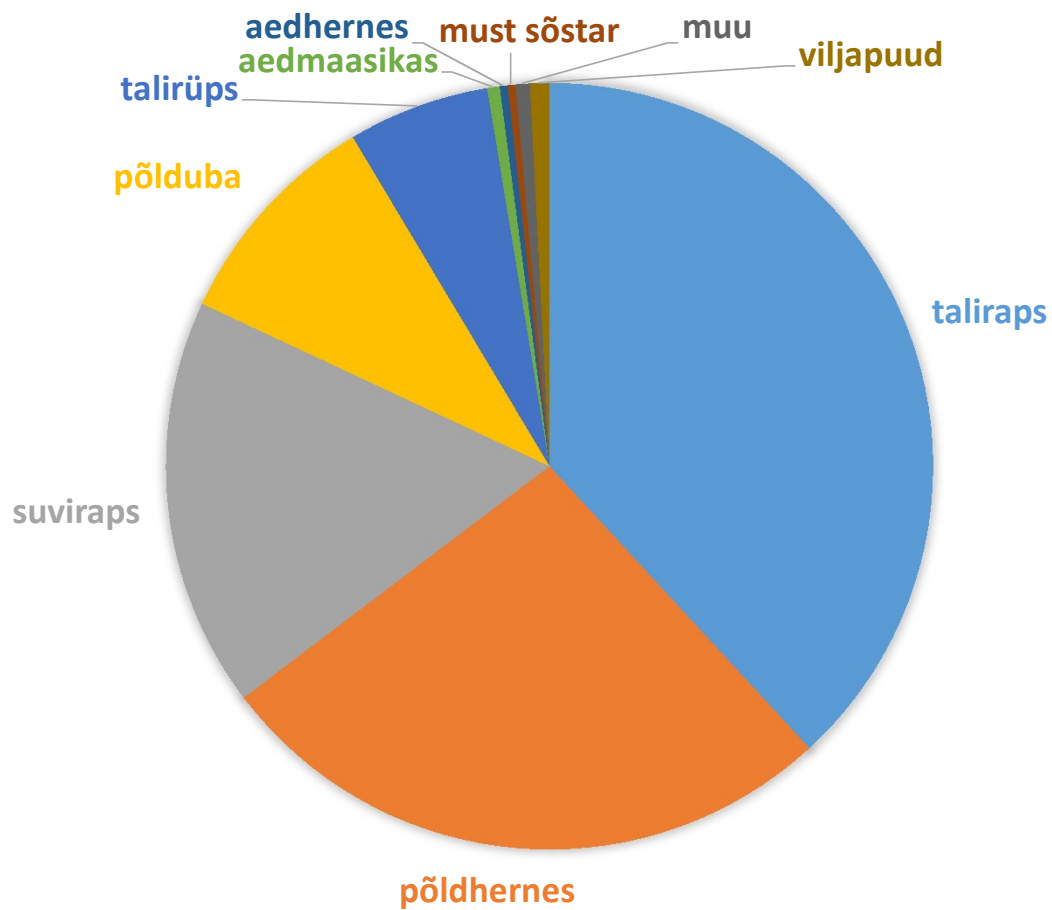
Eesti tolmeldamist vajavad põllukultuurid

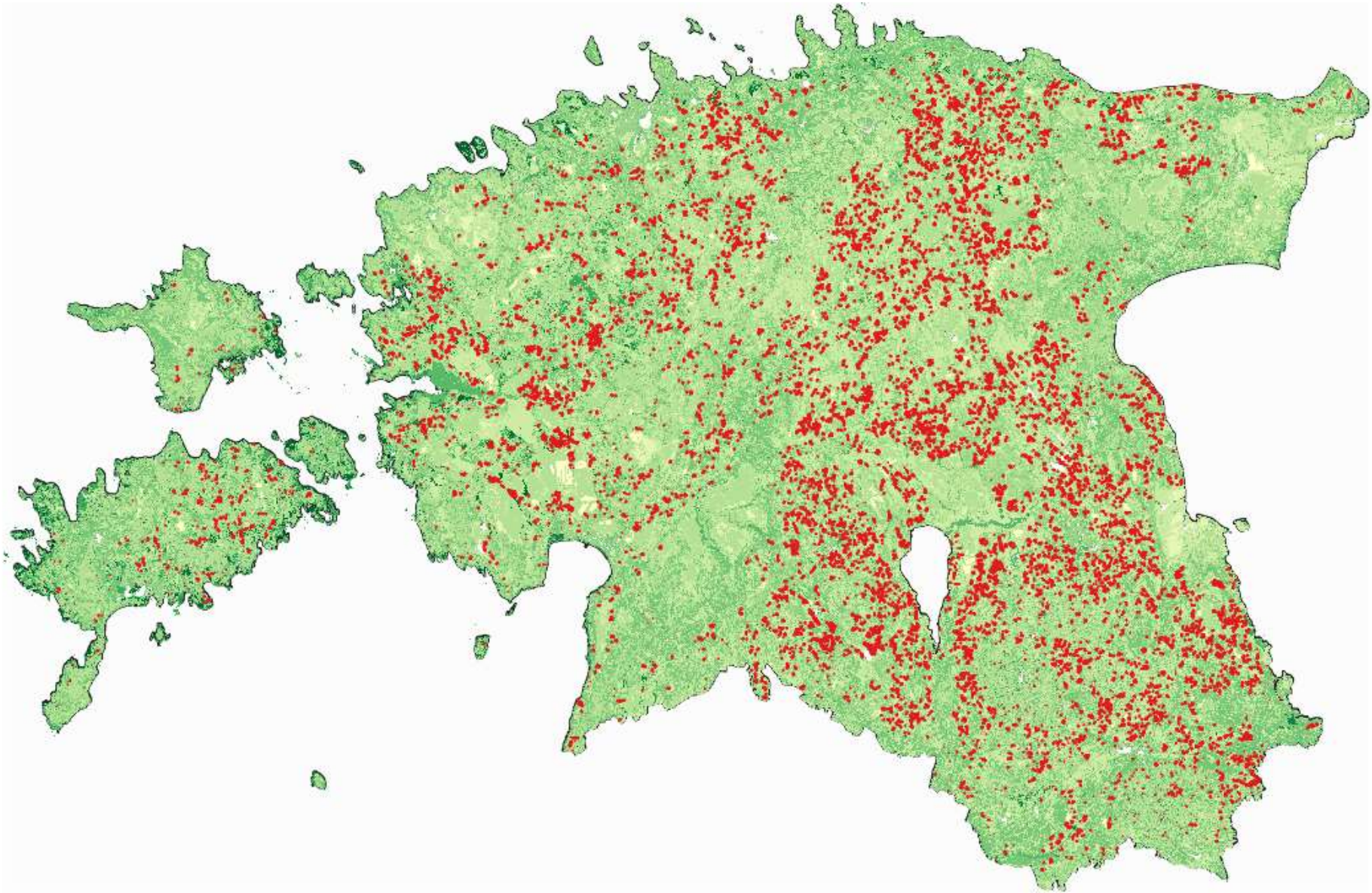
Zulian et al. 2013, Chapin 2014 jt

Eesti tolmeldamist vajavad põllukultuurid

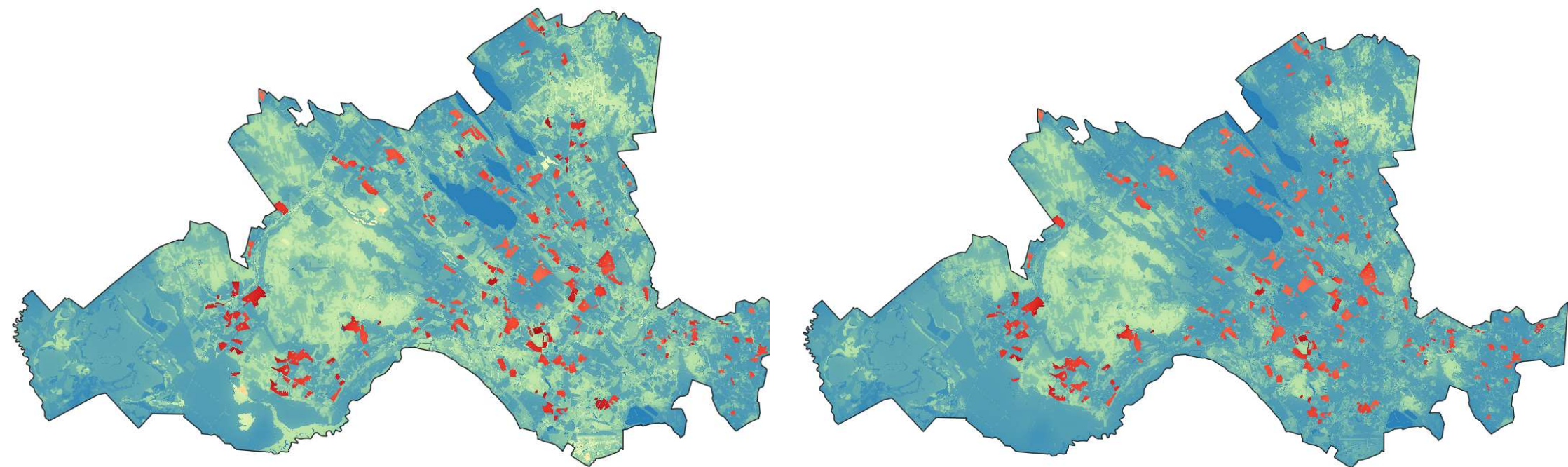
ca 12% põllumajandusmaast ehk 118734 hektaril

- **Tegelik ja simuleeritud andmestik Tartu pilootalal.**
- Niitude, püsirohumaade asendumisel võsaga (pooled alad) või üleskündmisel kahaneb tolmeldamishüve kättesaadavus 20% ning Tartu valla tolmeldamist vajavate põldude saagikus ca 15%.

Kuidas tolmeldamise hüve kättesaadavust parandada?

Taga tolmeldajatele

1. toidubaas

2. pesapaik

- Taasta niidukooslusi
- Hoia metsaservad poolavatud
- Loo teisi õiterohkeid ökosüsteeme
- Ära raiska maad (päikesepargi alused tolmeldajate tugialadeks?)

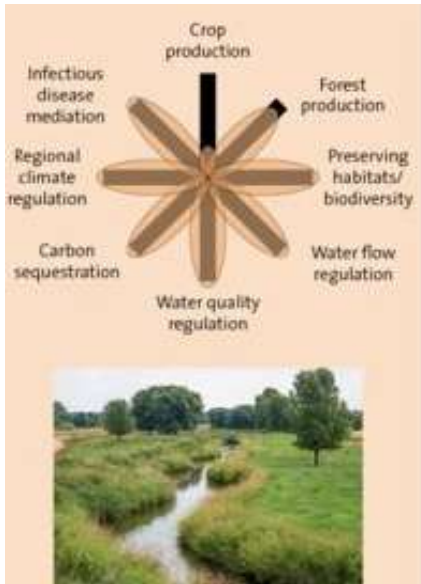
Foto: Peeter Veromann

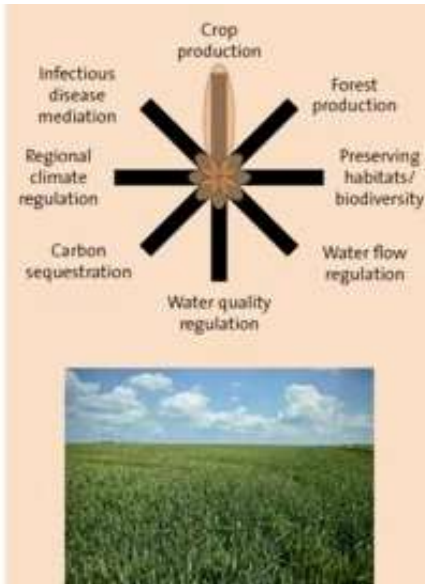
Foto: Peeter Veromann

Looduse mitmekesisid hüvesid pakkuvad maastikud on ka ruumiliselt mitmekesised

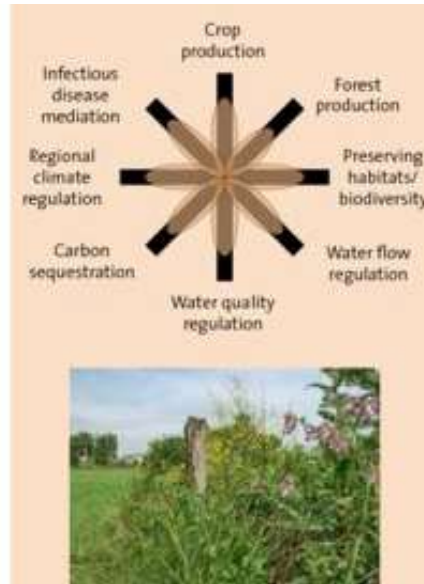
Kõigis suure inim mõjuga maastikes peaks püüdlema erinevate looduse hüvede hoidmise poole.

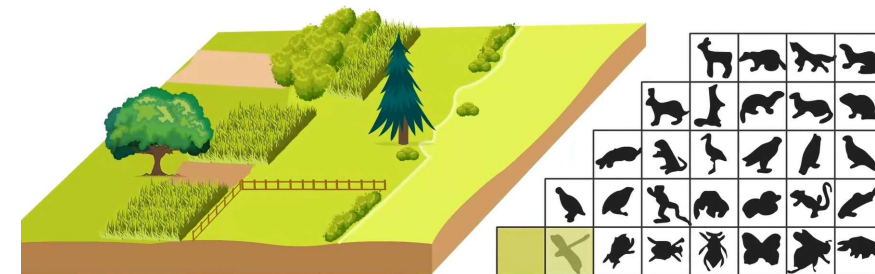
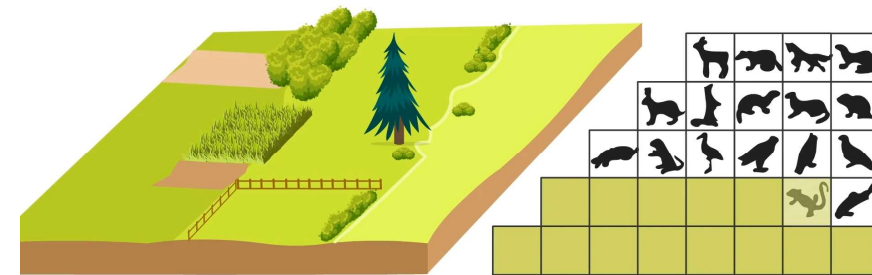
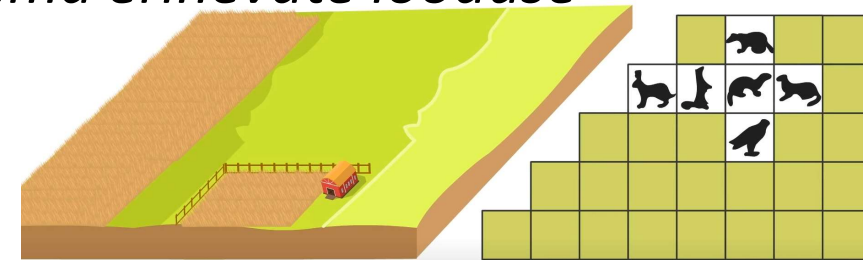
Loodusmaastik

Intensiivne põllumajandusmaastik

Loodussõbralik põllumajandusmaastik

KESKKONNAAGENTUUR

Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond

Eesti
tuleviku heaks

TEADUSE TIPPKESKUS
ECOLCHANGE
CENTRE OF EXCELLENCE

KESKKONNAMINISTEERIUM

KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Suur tänu!

Elisabeth Prangel, Miguel Villoslada, Aurele Toussaint, Alex Filazzola, Guillermo Bueno, Kiira Mõisja, Evelyn Uuema, Hanna-Ingrid Nurm, Villu Soon, Krista Takkis, Jelle Devalez, Liina Remm, Ain Kull, Tea Tullus, Merit Otsus, Jürgen Aosaar, Eve Veromann, Siiri Külm, Helen-Sooväli Sepping, Rufus Trepp, Linda Pall, Linda Suurmets, Mirjam Võsaste, Meelis Pärtel, Oleksandr Karasov, Ott Luuk, Lauri Lutsar, Eerik Leibak, Indrek Melts, Katrin Heinsoo